

eriväljaanne

TORNIKELL MEIE LINNAS

Viljandi Jaani koguduse ja Viljandi linna ühisprojekt Jaani kiriku kellade renoveerimiseks
TORNIKELL MEIE LINNAS:

- Kaks uut kirikukella JOHANNES JA FRANCISCUS
- Kellade elektrilised helistamismasinad ja digitaalne programmikell
- Ainulaadne 25-st Hollandis valatud kellast koosnev kellamäng, mis on suurim Eestis ja esimene omataoline Eesti kirikutes.

• Kellamäng Jaani kiriku tornis

Projekti TORNIKELL MEIE LINNAS avasündmus oli Arsise käsikellade ansambli kontsert Jaani kirikus 20. detsembril 2014. Arsise kellade ansambli kunstiline juht Aivar Mäe ütles Viljandile tere tulemast kellamängulinnade perre.

Kontserdi lõpus allkirjastasid õpetaja Marko Tiitus, Viljandi linnapea Ando Kiviberg ning Mäeväli Orelitöökoda OÜ juhataja Toomas Mäeväli ühiste kavatsuste kokkuleppe. Eesmärgiks võeti projekti teostamine 2015. aasta rahvusvahelisteks

hansapäevadeks.

Koguduse juhatuse esimees Tarmo Loodus ja Mäeväli Orelitöökoda juhataja Toomas Mäeväli sõlmisid nimetatud tööde teostamiseks töövõtulepingu tähtajaga on 31.mai 2015 ja kogumaksumusega 89 281,20 eurot.

Projekti heaks annetusi kogudes pakuti ettevõtjatele ja eraisikutele välja võimalus soetada Jaani kiriku tornis nimeline kirikukell jäädvustada kellale kindla annetuse eest enda või oma lähedase

inimese nimi ja lühike sõnum tulevastele põlvetele.

Projekti „Tornikell meie linnas” heaks korraldati Jaani kirikus ka mitmeid heategevuskontserte. Lisaks Arsise kellade ansambli kontserdile laulsid 6. mail Jaani kirikus Tõnis Mägi ja Kärt Johanson ning 21. mail Viljandimaa kammerkoor, meeskoor Sakala, Viljandi Muusikakooli mudilaskoor, orkestrikoor, õpetajate ansambel, kellade ansambel ja Jaani koguduse ansambel.

Tornikellad Johannes ja Franciscus valati reedel, 17. aprillil 2015 Saksamaal Gescheri valukojas, mis on tegutsenud juba 325 aastat.

Valamisel osalesid lisaks meistritele esindajad Eestist õpetaja Marko Tiitus, kes pidas vahetult enne sulametalli vormi valamist palvuse, Marko Mägi ja tornikellade paigaldaja Toomas Mäeväli.

Maikuu jõudsid tornikellad Eestisse ning need pühitses nelipüha jumalateenistusel, 24. mail piiskop Joel Luhamets.

II nelipühäl tõsteti Frantsiskus ja Johannes linnapea ja koguduseliikmete osavõtul pidulikult Jaani kiriku torni.

• Gescheri valukoda

Kellahelin ei jäta kedagi külmaks

Kätte on jõudnud aeg maitsta aasta pikkuse töö vilju Viljandi Jaani kiriku tornikelladega. Arvan, et võin koos Viljandi inimestega rõõmustada linnaruumi akustilise rikastumise, ühe järjekordse kellatorni korda saamise ja ligikutsuva kellahelina üle. Rõõmustav on olnud näha viljandlaste üksmeelt ja optimismi suurejoonelise projekti esimestest sammudest alates.

Minule on Viljandi Jaani kiriku vana tornikella helina kuulmine olnud alati südantsoojendav, sest selle kella helin on minu lapsepõlve kellahelin, mida olen kuulnud lugematuid kordi ning sama lugematuid kordi olen seda kella ise helistanud Kuusalus, kus sellele kellale rasketel aegadel varju pakuti.

Kui mulle tehti ettepanek kavandada Viljandi jaani kirikule uus kellakomplekt, siis oli see vana kell kõige aluseks ja uuendustel püüdsin arvestada just selle kellaga. Kuna meie evangeelse kiriku kellahelistamistava on tugevalt seotud Saksamaa tavaga, kus on elementaarne, et kirikukelli helistatakse dünaamiliselt, siis sai see põhimõte samuti aluseks. Dünaamiline helistamine tähendab, et kella korpus pannakse helistamise ajal võlli liikuma ja tila pörkab vabalt vastu löögiranti. Nii olid Viljandi kiriku kellad ka varem helisenud ja kellatool sellele vastavalt konstrueeritud.

Tööde käigus sai valatud juurde kaks kirikukella, mis koos Viljandi vana kellaga said dünaamilist helistamist võimaldavad

armatuurid. Lisaks sai erilise ehtena valmistatud 25 pronkskellast koosnev kellamäng, mis võimaldab esitada meloodiaid vabal valikul. Kellasteemi juhib digitaalne mehhanism ning kellad helisevad elektri jõul.

Loodan siiralt, et Viljandi võtab tehtud töö omaks ja paigaldatud kellade helin saab linnarahva saatjaks eluteel ning põlvkondade järjepidevuse ühendajaks pikaks ajaks.

Euroopas on kellahelinat peetud ühenduseks maa ja taeva vahel. Soovin siis, et nende kellade helin tuletaks kuuljatele meelde, et meie elu on ajalik, aga oma tegudega võime selle muuta igaveseks.

Toomas Mäeväli

• Toomas mäeväli

Hellalt kumiseb kodukiriku kell

4. juuni hilisõhtul, vahetult peale Viljandis toimuvate rahvusvaheliste hansapäevade avatseremoonia lõppu pühitseb piiskop Tiit Salumäe Viljandi Jaani kiriku uue kellamängu. Selle õhtuga saab peaaegu et punkt pandud projektile „Tornikell meie linnas”, mille raames valati Jaani kirikule Saksamaal Gescheri kellavalukojas 2 uut tornikella, paigaldati neile elektrilised helistamismasinad ning Hollandis valatud ainulaadne 25st kellast koosnev kellamäng, mis on suurim Eestis ja esimene omataoline Eesti kirikutes.

Olen viimase aasta jooksul enda jaoks avastanud maailma sootuks uuel viisil. Protestantliku mõõdukuse keskel üleskasvanuna ja kõike välispidisesse ettevaatlikult suhtuma õppinuna olen kippunud arvama, et kirikukellad kuuluvad koos viiruki, küünalde ja värviliste liturgiarõivastega pigem idakristluse liturgilise traditsiooni juurde kui luterlusse, mis peab end Sõna kirikuks. Teistsuguseks vaatenurgaks andis inspiratsiooni Tartu Pauluse koguduse organist Anna Humal, kes möödunud kevadel oma sünnipäevakülalistele Tartus kirikukellade-teemalise ringkäigu korraldas ning pani mõtlema sellele, milline semantiline tähendus on kodukiriku kellal avalikus ruumis ning inimteadvuses laiemalt.

Põgus pilguheit eesti kirjanduslukk näitab, et kirikukell pole hoopiski mitte kõrvalise tähendusega: olgu selleks siis Gustav Suitsu „kerkokell” (heng niikui taiva poole püvväs, nii rasuselt kaibap, ikep kell), Tammsaare „veart kellad”, mille üle Vargamäe soode ja rabade kaikuva hüüu „pimm-pomm” Gustav Ernesaks muusikasse valas, või Paunvere kiriku kellad, mida lüües kellamees Kristjan Lible väikesele Arnole oma ühtaegu elulisi ja samas igavikulisi tähelepanekuid jagab. Lähiajast meenub kõigepealt Jaak Tuksami „Meel unus mägede taha”, kus „hellalt kumiseb kodukiriku kell pehmes jõuluöö lumesajus”. Eestis ainsana kirikukellade paigaldamisega tegeleva ettevõtte Mäeväli Orelitöökoda juhatajal Toomas Mäevälil võib olla õigus, et ka tänases hoopis teistsugustest kõlavärvidest täidetud linnaruumis üleskasvanud poisile või tüdrukule võib aastakümnete pärast olla just kodukiriku kell see, mis tekitab hinges ja alateadvuses äratundmise: ma olen koju jõudnud.

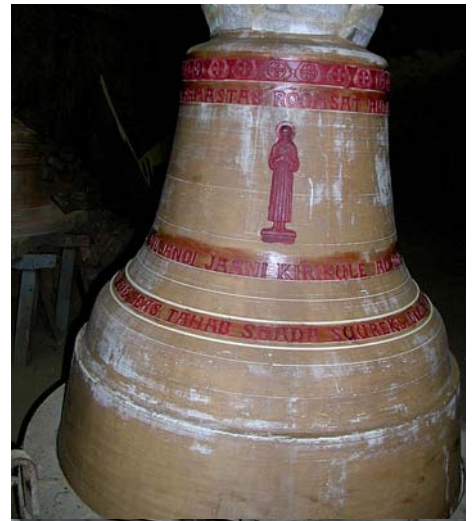
Oleme poole aastaga leidnud 27-le kirikukellale nimelised annetajad, kelle nimed (või nende kallite lähedaste nimed) on kelladele graveeritud. Kõige suurema kella eest on annetatud 15 000 eurot ja kõige väiksema eest 1500 eurot. Olen

endalt paaril korral küsinud, kas siin võib kaasa mängida mulkidele omane uhkus et kui naabril juba on isiklik kirikukell, ei saa minagi halvem olla. Olles aga isiklikult kõigi annetajate ja toetajatega vestelnud näen inimestes soovi jätta järeltulevatele põlvedele jälg ja sõnum, mis kõneleks millestki püsivamast kui pangahooned, kaubanduskeskused ja teised kapitalismi-jumalate templid.

Kinkisime ka oma tütardele vanavanemate ja ristivanemate abiga ühe nimelise kellamängukella. Tean, et Viljandisse ei jää minust maha kinnisvara ega midagi muud kätega tehtut. Tunnistan aga, et mind soojendab mõte sellest, kuidas mõni mu tüdrukutest tuleb seitsmekümne aasta pärast oma lastelastele oma lapsepõlve mängumaid ja kirikut näitama ning viib nad siis Jaani kiriku torni, kus ühel kellal on ka tema nimi. Ja kõneleb neile oma isast ja emast ning palvetab meie hingede eest.

Kiievi vaimuliku Andrei Tkatsovi raamatus „Imede maa ja teised jutustused” on lugu, mille rääkis preestrile ühe Baltikumi linna teepoe perenaine. Ta kõneles oma pojast ja sellest, kuidas ta kahekümne-aastasena tahtis teha aborti - mees oli ta maha jätnud, sõbranna leppis arstiga kokku, tädi andis raha ja neiu läks haiglasse. Keegi polnud temaga kunagi millestki tõsiselt rääkinud. Nüüd aga: „Haigla akna taga on kirik. Ja seal algab teenistus. On mingisugune püha. Ja järsku hakkavad kellad lööma! Nende heli sööstab kabinetti, mina aga leban laiali aetud jalgadega toolil. Doktor kõlistab kõrval oma kirurgiliste instrumentidega... Järsku tõukab mind mingi seletamatu jõud püsti, ma panen riidesse ja torman nagu püssikuul kabinetist välja. See kirikukellade helin on mul siiamaani kõrvus. Ma kuulen seda alati, kui ma oma poissi vaatan. Hirmus on mõelda, et teda ei olekski praegu minu kõrval.”

Minu palve ja soov neile kahekümne kaheksale kirikukellale, kes teevad Viljandi Jaani kiriku tornis oma ilusat tööd veel sajandeid pärast minu lahkumist, on see, et nende helinat kuulates jääks mõnigi halb sõna ütlemata ja pöördumatu tegu tegemata ning mõnigi hing saaks võidetud elule ja Jumalale.

Kellamäng hansapäevadel

4. juuni kell 22.15 kirikuaias kellamängu pühitsemine ja avatseremoonia.

Pühitsemistalituse viib läbi piiskop Tiit Salumäe, väike kontsert kellamängult, sh Tõnu Kõrvitsa poolt Jaani kiriku kellamängu jaoks kirjutatud tunnusmeloodia, annetajate ja sponsorite tänamine.

Kellamängukontserdid

- 5. juunil kell 12, 14.45 ja 17.45
- 6. juunil kell 12, 15 ja 17.45
- 7. juunil kell 9, 12 ja 15.30.

Peale hansapäevi saab Jaani kiriku kellamängu kuulda igal keskpäeval kl 12, laupäeviti kl 18 (õhtukell) ja pühapäeviti kl 9.45 (enne jumalateenistust).

Tornikellade ja kellamängu kogumaksumus koos ülespanekuga on 89 281 €. Täna on kogutud 85 279 € (sellest 8000 € Viljandi Linnavalitsuse ja 3500 € Viljandi Vallavalitsuse toetus). **15. juuniks on vaja koguda veel 4000 €.**

Projekti saab toetada:

- annetades kirikus asuvasse „Tornikell meie linnas“ korjanduskarpi
- annetades 10 €, saad kingituseks kohalikus Mulgi Savikojas valmistatud savist kella
- annetades 30 €, saad kingituseks Saksamaal Gescheri valukojas valatud väiksema kella,
- annetades 50 €, saad kingituseks Saksamaal Gescheri valukojas valatud suurema kella,
- ülekandega EELK Viljandi Jaani koguduse sihtotstarbelisele arvelduskontole EE491010220080216011
- Kellamängu on võimalik täiendada veel uute kelladega. Kui soovid annetada 2000 eurot ja saada endale või kallile inimesele nimelise kella Jaani kiriku kellamängus, siis võta ühendust tel 53 413 394 või marko.tiitus@eelk.ee

Kõigi annetajate nimed jäädvustame kirikutornis pronksplaadil ning 27. detsembriks ilmuvas Aja Lehe erinumbris.

Nimelised kirikukellad

Suured kellad

Tornikell nr 2 "Johannes" 760 mm Harri Juhani Aaltonen
Tornikell nr 3 "Franciscus" 630 mm Jüri Ehasalu

Kellamängu kellad

Kellamängukell nr. 1
Kellamängukell nr. 2
Kellamängukell nr. 3
Kellamängukell nr. 4

Kellamängukell nr. 5
Kellamängukell nr. 6
Kellamängukell nr. 7
Kellamängukell nr. 8
Kellamängukell nr. 9
Kellamängukell nr. 10
Kellamängukell nr. 11
Kellamängukell nr. 12
Kellamängukell nr. 13
Kellamängukell nr. 14
Kellamängukell nr. 15
Kellamängukell nr. 16
Kellamängukell nr. 17
Kellamängukell nr. 18
Kellamängukell nr. 19
Kellamängukell nr. 20
Kellamängukell nr. 21
Kellamängukell nr. 22
Kellamängukell nr. 23
Kellamängukell nr. 24
Kellamängukell nr. 25

Annetaja

Harri Juhani Aaltonen
Jüri Ehasalu

Annetaja

Viljandi linn
Viljandi vald
Hansa Candle
Jaak Sulg, Villu Maamägi, Peep Must,
Indrek Jõgisoo, Viljandi Metall
Tanja Tuulikki Merikanto
Pii Pauliina Merikanto
Tom Oscar Merikanto
Silver Särev
DELUX Dreams
Perekond Loodus
Perekond Tiitus
Silindia Ehitus
Maaelu Edendamise Sihtasutus
Jüri Müllerson
Rudi Zersch, St. Mariengemeinde Greifswald
Merle Keerutaja
Toomas Valgmäe
Aivar Berzin
Küllli Joonson
Tiina Varol
Ants Umalas ja Riin Kari-Umalas
Paavo Lampinen
Perekond Alliksaar
Ehitusfirma Pärlin
Gea Gutmann ja Tõnno Habicht

